

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารที่จะใช้ในการตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติงานประจำวัน รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว (คณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551)

สำหรับระบบบริการทางด้านสาธารณสุขนั้น มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบบริหารและบริการอย่างกว้างขวาง ในรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามข้อจำกัด วัตถุประสงค์ของการทำงาน เช่น งานบริการสุขภาพ มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาติดตั้งเชื่อมโยงเป็นระบบสารสนเทศภายในโรงพยาบาล เรียกว่า ระบบ LAN = Local Area Network เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลส่วนกลางเกี่ยวกับเวชระเบียน ระบบข้อมูลยา ระบบการตรวจวินิจฉัย การให้การรักษายาพยาบาล รวมทั้งการคิดค่ารักษายาพยาบาล ช่วยลดงานที่ซ้ำซ้อน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (วีณา จีระแพทย์, 2544) นอกจากนั้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทางการแพทย์ ทำให้สามารถร่วมมือกันดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยระบบแพทย์ออนไลน์ (telemedicine) เช่น ในกรณีต้องการขอคำปรึกษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค ด้วยการส่งข้อมูล ประวัติผู้ป่วยร่วมกับภาพถ่ายทางการแพทย์ เพื่อช่วยในการตรวจวินิจฉัยและสั่งการรักษาแก่ผู้ป่วย มีความถูกต้องแม่นยำ ทันทเวลา สามารถช่วยชีวิตผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุกัญญา ประจุศิลป์, 2550) รวมทั้งการขยายข้อมูลเครือข่ายของระบบให้สามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนกันได้ การจัดส่งรายงานการให้บริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น

เมื่อองค์กรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรจำนวนมากขององค์กรจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถด้านนี้ด้วย และวิชาชีพพยาบาลเองเป็นอีกวิชาชีพ ที่ต้องใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ (รุจา ภูไพบูลย์, 2544) อาทิเช่น 1) ด้านการบริหารการพยาบาล ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน กลยุทธ์ภายใต้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ ข้อมูลดังกล่าว เช่น จำนวนผู้ป่วยในโรงพยาบาล อัตราการครองเตียง จำนวนบุคลากรและงบประมาณ เป็นต้น และเทคโนโลยีสารสนเทศยังใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าของบุคลากรพยาบาลในการก้าวสู่ตำแหน่งต่างๆ ในวิชาชีพ (ศิริอร สินธุ, 2539) อ้างถึงในสุกัญญา ประจุศิลป์, 2550) 2) ด้านการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้ตั้งแต่เป็นเครื่องมือ

ในการจัดพิมพ์เอกสาร รายงาน บันทึกการสอน การจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction: CAI) การนำเสนอประกอบคำบรรยาย การจัดเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพและความรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง ให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ ช่วยทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น (สถาพร แถวจันทิก, 2543) 3) ด้านการบริการพยาบาล ได้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกทางการพยาบาล ทำให้พยาบาลมีเวลาในการปฏิบัติการพยาบาลมากขึ้น ลดเวลาในการจัดการเอกสาร โดยเฉพาะการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการพยาบาลให้เป็นข้อมูลมาตรฐาน ด้วยการใช้ภาษาสากลในการวินิจฉัย และสะท้อนกิจกรรมพยาบาลที่ปฏิบัติแก่ผู้ป่วย และยังรวมถึงระบบการให้ข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้มารับบริการ เช่น การทำเว็บสุขภาพต่างๆ (วงจันทร์ เพชรพิเชษฐเชียร, 2540 อ้างถึงใน สุกัญญา ประจุศิลป์, 2550) และ 4) ด้านการทำวิจัยทางการพยาบาล เทคโนโลยีจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ทางศาสตร์การพยาบาล ตั้งแต่การสืบค้นข้อมูล การทบทวนวรรณกรรม การจัดเก็บผลการสืบค้น การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดพิมพ์รายงาน การนำเสนอ และการเผยแพร่ผลงานวิจัย (วันชัย มุ่งค้อย, 2543) นอกจากนี้ผู้รับบริการยังมีความแตกต่างกันในแต่ละประเภท เช่น ความต้องการการบริการที่สะดวก รวดเร็ว หรือบางครั้งต้องการรักษาพยาบาลที่เทคโนโลยีสูง เป็นต้น พยาบาลที่มีคุณภาพ ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือที่ทันสมัยต่างๆ ได้ (เพ็ญจันทร์ แสงประสาน และคณะ, 2548)

และอีกประเด็นหนึ่งคือ เมื่อปี ค.ศ. 1989 ในการประชุมของสภาการพยาบาลระหว่างประเทศ ที่กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ มีการประชุมในประเด็นที่ว่า “ในระบบการดูแลสุขภาพที่เป็นอยู่ ไม่สามารถเห็นภาพการพยาบาลได้ เนื่องจากเราไม่มีมาตรฐานที่ใช้ในการอธิบายงานของเรา” ทำให้เหล่าสมาชิกประเทศต่างๆ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างภาษาของการพยาบาล และเกิดข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาระบบการจำแนกข้อวินิจฉัยและการบำบัดทางการพยาบาล หรือ International classification for Nursing Practice, ICNP (วรรณภา ศรีธัญรัตน์, ม.ป.ป.) สำหรับประเทศไทยนั้น สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย กองการพยาบาล ปัจจุบันคือ สำนักงานพยาบาล และชมรมพยาบาลสารสนเทศแห่งประเทศไทย ได้มีการประชุมเตรียมความพร้อม เพื่อการใช้ ICNP เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. 2541 เรื่อยมา และเมื่อ สิงหาคม พ.ศ. 2543 มีการจัดประชุมวิชาการ เรื่อง การจำแนกข้อวินิจฉัยและการบำบัดทางการพยาบาล (ICNP) เพื่อแนะนำการใช้โปรแกรม ICNP โดยให้โรงพยาบาล ดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมของผู้บริหารการพยาบาล ผู้ปฏิบัติการพยาบาล ในด้านความรู้ ทักษะ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพราะการใช้โปรแกรม ICNP นั้น พยาบาลต้องบันทึกข้อมูล ลักษณะรูปแบบของภาษาในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ลำเนาวั เรืองยศ, ม.ป.ป.) ฉะนั้นด้วยเหตุผลเบื้องต้น พยาบาลจึงควรต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือของเทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นคือ สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั่นเอง

สมรรถนะ(Competence) หมายถึง ลักษณะ (Traits)คุณลักษณะ (Characteristics) พฤติกรรม (Behavior) ความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) ความถนัด (Aptitude) และทักษะ (Skills) (Meretoja & Leito-Kilpi, 2001 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2550) สมรรถนะของบุคคลไม่ได้ติดตัวมาแต่เกิด แต่เป็นผลมาจากการฝึกอบรมและประสบการณ์ สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานแต่ละวิชาชีพย่อมไม่เหมือนกัน หากมีความแตกต่างกันในด้านบริบทของสภาพการณ์ และตำแหน่งงาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดโครงสร้างสมรรถนะสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competencies) คือ สมรรถนะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของข้าราชการพลเรือนทั้งระบบ เพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันของข้าราชการทุกคน มี 5 ด้าน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ จริยธรรม และความร่วมแรงร่วมใจ 2) สมรรถนะประจำกลุ่มงาน (Functional Competencies) คือ สมรรถนะที่กำหนดเฉพาะกลุ่มงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งสามารถปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น กำหนดให้แต่ละกลุ่มงานมีสมรรถนะประจำกลุ่มงาน งานละ 3 สมรรถนะ ซึ่งสมรรถนะประจำกลุ่มงานมีทั้งหมด 20 สมรรถนะ กลุ่มงานสาธารณสุข มี 3 สมรรถนะ คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพคน ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านการคิดวิเคราะห์ (สม โภชน์ นพคุณ, 2548) ดังนั้น ข้าราชการพลเรือน กลุ่มงานสาธารณสุขจะต้องมีสมรรถนะทั้งหมด 8 สมรรถนะ

ส่วนสภาการพยาบาลได้กำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ไว้ 14 สมรรถนะคือ สมรรถนะที่ 1 ปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีจริยธรรมตามมาตรฐานและกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง สมรรถนะที่ 2 ปฏิบัติการผดุงครรภ์อย่างมีจริยธรรมตามมาตรฐานและกฎหมายวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง สมรรถนะที่ 3 ส่งเสริมสุขภาพบุคคล กลุ่มคนและชุมชน สมรรถนะที่ 4 ป้องกันโรคและเสริมภูมิคุ้มกันโรค สมรรถนะที่ 5 พื้นฟูสภาพบุคคล กลุ่มคน และชุมชนทั้งด้านร่างกาย จิตสังคม สมรรถนะที่ 6 การรักษาโรคเบื้องต้น ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาล สมรรถนะที่ 7 สอนและให้การปรึกษานักศึกษา ครอบครัวยุคคน และชุมชน สมรรถนะที่ 8 การติดต่อสื่อสารกับบุคคล ครอบครัวยุคคน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะที่ 9 การแสดงภาวะผู้นำและการบริหารจัดการตนเองและงานที่รับผิดชอบ ได้อย่างเหมาะสม สมรรถนะที่ 10

การปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ สมรรถนะที่ 11 การตระหนักใน ความสำคัญของการวิจัย สมรรถนะที่ 12 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการ พยาบาล สมรรถนะที่ 13 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสมรรถนะที่ 14 การพัฒนาวิชาชีพ (ทัศน านบุญทอง, 2551) ส่วนสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพใน โรงพยาบาลชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น สุदारักษ์ ประสาร (2548) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสำรวจความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาบทบาทและขอบเขตของผู้ ประกอบวิชาชีพพยาบาล โดยใช้บทบาทหน้าที่ในการให้บริการสุขภาพ 4 มิติ คือ การส่งเสริม สุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสุขภาพ การรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะที่ 3 4 5 และ 6 ตามที่สภาการพยาบาลกำหนด พบว่า องค์ประกอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 10 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นลักษณะสมรรถนะตาม บทบาทหน้าที่การทำงาน (Functional Competencies) โดยไม่ได้กล่าวถึงสมรรถนะด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน

ในสภาพการณ์ปัจจุบัน พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ในแต่ละหน่วยงานหรือ แต่ละสถานบริการยังมีความแตกต่างกัน คือ ในระดับ โรงพยาบาลศูนย์หรือโรงพยาบาลระดับ มหาวิทยาลัย จะมีปริมาณและระดับความสามารถของเทคโนโลยีที่นำมาใช้สูงกว่าโรงพยาบาล ชุมชน โรงพยาบาลชุมชน จัดเป็นสถานบริการระดับทุติยภูมิ ให้บริการทางการแพทย์ โดยจะเน้น การรักษาในระดับอำเภอ ครอบคลุมประชากรตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป (ขนิษฐา นันทบุตร, 2544) มีเตียงรับผู้ป่วยไว้รักษาภายในตั้งแต่ 10 เตียงขึ้นไปถึง 120 เตียง มีบทบาทหน้าที่แตกต่างจากโรงพยาบาล ทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย สำหรับในโรงพยาบาลชุมชนส่วนใหญ่ใน ประเทศ ได้มีการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ชื่อ ฮอสเอ็กซ์พี (HOSxP) เป็นซอฟต์แวร์แอปพลิเคชัน และเป็นซอฟต์แวร์เสรี สำหรับสถานพยาบาลสถานีอนามัยและโรงพยาบาล ซึ่งมีระบบงานและ ความสามารถดังนี้ 1) งานเวชระเบียน ใช้บันทึกข้อมูลประวัติส่วนตัวของผู้ป่วย ส่งรายชื่อผู้ป่วยไป รอดตรวจยังหน่วยต่างๆ เป็นต้น 2) ระบบงานซักประวัติ สามารถเรียกดูประวัติการมารับบริการของ ผู้ป่วย บันทึกข้อมูลการซักประวัติ บันทึกการนัดหมายล่วงหน้า บันทึกข้อมูลส่งต่อไปยังสถาน บริการอื่นๆ เป็นต้น 3) ระบบงานตรวจรักษา บันทึกข้อมูลการซักประวัติและตรวจร่างกาย ส่งจ่าย ยาเดิมของผู้ป่วย (Re-Med) บันทึกการสั่ง และเรียกดูผล Lab/X-Ray เดิมได้ เป็นต้น 4) ระบบงาน ห้องฉุกเฉิน สามารถบันทึกข้อมูลอุบัติเหตุ โดยข้อมูลที่บันทึก เป็นไปตามมาตรฐานของกองระบา ดวิทยา ลงบันทึกหัตถการ การตรวจรักษา ผลการวินิจฉัยตามมาตรฐาน รหัส ICD และสรุปค่าใช้จ่าย ได้ เป็นต้น 5) ระบบงานผู้ป่วยใน ลงทะเบียนรับผู้ป่วยใหม่ จำหน่ายผู้ป่วย บันทึกข้อมูลการทำ หัตถการ การวินิจฉัยตามมาตรฐาน รหัส ICD คำนวณค่า RW ตามระบบ DRGs ทำรายงานพื้นฐาน

ตามที่กระทรวงต้องการได้ เป็นต้น ซึ่งพยาบาลประจำงานแต่ละงาน ควรใช้ระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวได้

จะเห็นได้ว่า ระบบงานดังกล่าว เป็นระบบงานที่พยาบาลต้องใช้ในการให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการ นอกจากนั้น โปรแกรมฮอสต์เอ็กซ์พีร์นี้ ยังสามารถใช้ปฏิบัติงานในระบบอื่นๆ ของโรงพยาบาล เช่น ระบบห้องยา การชำระเงิน งานบริหารเวชภัณฑ์ งานชันสูตร งานรังสี งานทันตกรรม โดยระบบมีเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลระบบ (Administrator) เป็นผู้ควบคุม ดูแลตรวจสอบการทำงานจากระบบอีกทีหนึ่ง และมีการใช้ Internet ในโรงพยาบาล เพื่อใช้ส่งรายงานประจำเดือน สืบค้นข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ จากฐานข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ในด้านการวิจัย สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูล ทบทวนวรรณกรรมต่างๆ จากฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัย ศูนย์การศึกษา วิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูล พยาบาลในโรงพยาบาลชุมชน จึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้สนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาล ดังกล่าว

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง ซึ่งเคยผ่านการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในระดับผู้ปฏิบัติ และได้สอบถามพูดคุยกับพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชนจำนวนหนึ่งพบว่า พยาบาลวิชาชีพระดับผู้ปฏิบัติ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลผู้ป่วย ข้อมูลรายงานการให้บริการพยาบาลประจำเดือน รวมถึงการสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพอื่นๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการให้สุขศึกษาแก่ผู้ป่วยและญาติ การทำผลงานวิชาการประกอบการประเมินเลื่อนระดับที่สูงขึ้น การทำงานวิจัย การเพิ่มพูนความรู้แก่ตนเอง และเมื่อผู้วิจัยปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย ร่วมกับข้อมูลจากการสอบถาม พูดคุยกับ หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 20 คน พบว่า เมื่อให้คำปรึกษาแก่ พยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ พยาบาลวิชาชีพบางกลุ่มมีความคิดว่า การผ่านการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ทำให้พยาบาลมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ได้มากขึ้น ถึงแม้ว่าบางคนผ่านการอบรมแล้ว แต่ยังไม่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ หรือบางกลุ่มคิดว่าการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ทำให้ระบบการพยาบาลทันสมัยขึ้นให้บริการแก่ผู้รับบริการได้สะดวกและรวดเร็ว แต่ยังมีพยาบาลวิชาชีพบางกลุ่มมีความเห็นว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์นั้น ทำให้เพิ่มภาระงาน เพราะการบันทึกข้อมูล การสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ทำได้ยาก พยาบาลไม่กล้าที่จะใช้คอมพิวเตอร์เพราะกลัวว่าคอมพิวเตอร์ชำรุด และตัวพยาบาลเอง ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้ หรือกลัวว่าระบบจะเสียหาย การเสียหายที่เกิดขึ้นอาจเชื่อมโยงทั่วทั้งระบบ เหล่านี้เป็นต้น ข้อมูลที่กล่าวมาเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่า พยาบาลวิชาชีพยังไม่ มี หรือ มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ

เมื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ยังไม่มีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง แต่มีการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทักษะของพยาบาลในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ และการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งพบว่า มีทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพกับตัวแปรด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนหรือได้รับการอบรมเพิ่มเติม ซึ่งผลการศึกษาในอดีตยังพบว่ามีข้อขัดแย้ง เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพในการปฏิบัติการพยาบาล (นารี แซ่อึ้ง, 2543; เตือนใจ พิทยาวัฒน์ชัย, 2548) แต่ผลการศึกษาของ สมบัติ นนท์ขุนทด (2549) พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพ ในด้านระดับการศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์ทั้งทางบวก (เตือนใจ พิทยาวัฒน์ชัย, 2548) และทางลบ (นารี แซ่อึ้ง, 2543) ตลอดจนไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพ (นงนุช โอบะ, 2545; สมบัติ นนท์ขุนทด, 2549) ประสบการณ์การเรียนหรือการได้รับการอบรมเพิ่มเติม ผลที่ได้พบว่า มีทั้งสัมพันธ์ (กุลวดี อภิชาติบุตร & สมใจ ศิระกมล, 2547; นงนุช โอบะ, 2545) และไม่สัมพันธ์ (นารี แซ่อึ้ง, 2543; เตือนใจ พิทยาวัฒน์ชัย, 2548; สมบัติ นนท์ขุนทด, 2549) กับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพ นอกจากนี้ตัวแปรดังกล่าวแล้ว ยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลในตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ การมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว พบว่า จากการศึกษาของ สถาพร แฉวงจันทิก (2543) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านระดับการศึกษา พบว่า พยาบาลที่จบการศึกษาระดับสูงขึ้นไป จะมีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสูงขึ้นไปด้วย ปัจจัยด้านประสบการณ์การเรียนหรือการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวพบว่า มีความสัมพันธ์กับความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาล นอกจากความรู้และทักษะแล้ว ทักษะคิดต่อการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะด้านนี้ เนื่องจากพยาบาลของโรงพยาบาลชุมชนบางกลุ่มคิดว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงาน ถือเป็นภาระงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร แฉวงจันทิก (2543) ที่พบว่า ปัญหาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาล คือ ร้อยละ 92.50 มีความเห็นว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นการเพิ่มความยุ่งยากให้กับการทำงาน ร้อยละ 92.25 ไม่ต้องการทำงานที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ และร้อยละ 90.00 พยาบาลในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ก็ได้ ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยคิดว่า เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี

คอมพิวเตอร์ของพยาบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พยาบาลกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อาจมีผลต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

จะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยที่ผ่านมา ข้อสรุปที่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ยังไม่มีความชัดเจนและขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังเชื่อว่าปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้าน อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว มีผลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่จะใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะด้านการมองเห็น การใช้สายตา ซึ่งอายุ มักส่งผลต่อการใช้สายตา การมองเห็นที่ไม่ดีหรือไม่ชัดเจน เมื่ออายุมากขึ้น สมาริมีน้อยลง การวิเคราะห์ การคำนวณ เสื่อมลง (วิทยา ศรีดามา, 2545) ในด้านระดับการศึกษา พยาบาลวิชาชีพจะได้เรียนวิชาที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในหลักสูตรปริญญาตรี และการศึกษาที่สูงขึ้นในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการศึกษาค้นคว้า (สุกัญญา ประจตุลป, 2550) การได้รับการอบรมเพิ่มเติม เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถเชิงวิชาการของบุคคล จะมีส่วนช่วยให้ผู้ที่มีประสบการณ์น้อย เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น (Schultz & Schultz, 1990) ด้านประสบการณ์นั้น เมื่อมีประสบการณ์ก็จะทำให้มีทักษะในการทำงานมากขึ้น (Benner, 1984) การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว น่าจะส่งผลต่อมีโอกาสใช้งานคอมพิวเตอร์ เมื่อใช้งานบ่อยๆ ครั้งจะทำให้มีประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ตามมา ดังนั้นปัจจัยส่วนบุคคล จึงน่าจะมีผลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาล แม้ว่าปัจจัยระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว มีผลต่อความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนเขตภาคกลาง (สถาพร แถวจันทิก, 2543) แต่ด้วยกลุ่มประชากรที่ต่างกัน ประกอบกับนโยบายการพัฒนามาตรฐานของวิชาชีพ อาทิเช่น การส่งเสริมให้นำ ICNP มาใช้ในโรงพยาบาล การส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพทำวิจัยหรือนโยบายด้านการประเมิน ประกันคุณภาพ การพยาบาลจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดกระทำกับข้อมูลคุณภาพต่างๆ ภายใต้การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือดำเนินการ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เอง มีความทันสมัย เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

นอกจากปัจจัยส่วนบุคคลหรือ ปัจจัยภายในแล้ว ยังมีการศึกษาปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ใน

โรงพยาบาล และจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ในจุดที่ปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กับทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาล (สถาพร แถวจันทิก, 2543) ปัจจัยนี้ นับเป็นปัจจัยด้านนโยบายของหน่วยงาน จากข้อมูลที่บอกว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องยาก ประกอบกับภาระงานประจำที่มีมาก อัตรากำลังมีน้อย งบประมาณมีจำกัด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเครียด เบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง เนื่องจากแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน (นงนุช โอบะ, 2545) ฉะนั้นผู้วิจัยคิดว่าพยาบาลหัวหน้างานหรือหัวหน้าพยาบาลควรสร้างหรือเสริมแรงจูงใจ ให้กับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

แรงจูงใจ เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรม การแสดงออก และการตอบสนองต่อความต้องการทำงานของพนักงาน แรงจูงใจเป็นการกระตุ้น ปลุกเร้าให้พนักงานในองค์กรมีกำลังใจ มีความตั้งใจ เต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ ถ้าปราศจากแรงจูงใจแล้วลูกจ้างจะทำงานในองค์กรได้อย่างไม่มีความพอใจ (วิเชียร วิทญญคม, 2549) แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (มาลี วิทยาธรรัตน์, 2540) อ้างถึงใน ขวัญราตรี ไชยแสง, 2544) การที่จะทำให้พยาบาลวิชาชีพมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ถ้าพยาบาลได้รับการจูงใจ มีแรงจูงใจที่ค้ำจุนจะช่วยให้พยาบาลสนใจ ใส่ใจ เกิดการเรียนรู้ และทำให้มีสมรรถนะด้านนี้ได้ โดยแรงจูงใจที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ใช้แนวคิดแรงจูงใจของ Frederick Herzberg (Herzberg, Mausner, & Synderman, 1993) เนื่องจากมีการกล่าวถึงการจูงใจที่เกิดในส่วนของบุคคลคือ ปัจจัยจูงใจและแรงจูงใจที่เกิดจากองค์กรคือ ปัจจัยค้ำจุน

ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะทั่วไปของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข (นงนุช โอบะ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญราตรี ไชยแสง (2544) ว่า แรงจูงใจโดยรวม ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานของพยาบาลวิชาชีพในโครงการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ผู้วิจัยคิดว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือที่ยาก ต้องใช้การฝึกฝนเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญ เพื่อการใช้งานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าไม่มีแรงจูงใจ อาจทำให้ไม่อยากจะใช้คอมพิวเตอร์ ความยากต่อการใช้งานด้านเทคโนโลยีนี้ ทำให้พยาบาลเกิดทัศนคติไม่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือต่อการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้นเพื่อให้พยาบาลวิชาชีพสามารถให้บริการด้านสุขภาพที่รวดเร็ว ภายใต้การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ และถ้าไม่นำระบบเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาใช้ภายในโรงพยาบาลอาจส่งผลต่อการให้บริการที่ล่าช้า การเก็บข้อมูลที่ไม่ครอบคลุม ไม่สะดวกต่อการ

เรียกใช้ข้อมูล และการจัดส่งรายงาน รับเอกสารต่างๆ ที่มักส่งมาทางระบบเครือข่าย Internet ถึงแม้ว่าในบางโรงพยาบาลระบบโปรแกรมด้านคอมพิวเตอร์จะยังมีปัญหาในส่วนของระบบเอง คือ โปรแกรมยังไม่เสถียร มีการทดลอง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้งาน แต่พยาบาลยังคงต้องใช้งาน ด้านนี้เพื่อให้การบริการผู้ป่วยตาม นโยบายขององค์กร

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยคัดสรรบางประการ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียน หรือการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) และแรงจูงใจ (ปัจจัยจูงใจกับปัจจัยค้ำจุน) ว่ามีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2552 หรือไม่อย่างไร เนื่องจากปัจจัยส่วนบุคคล ยังไม่มีคำตอบชัดเจนว่ามีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และยังไม่มีการศึกษาในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารทางการพยาบาลหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ และส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะนั้นเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และแรงจูงใจ ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนเขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข เป็นอย่างไร

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนหรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) และแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข หรือไม่อย่างไร

2.3 ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนหรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) และแรงจูงใจ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข ได้หรือไม่อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และแรงจูงใจของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้หรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) และแรงจูงใจ กับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

3.3 เพื่อศึกษาความสามารถในการพยากรณ์ของปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้หรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) แรงจูงใจ ต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้หรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

4.2 แรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข

4.3 ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้หรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว) และแรงจูงใจ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุขได้

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ เฉพาะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ทำการศึกษาในพยาบาลวิชาชีพ ระดับผู้ปฏิบัติ ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานนับตั้งแต่เป็นพยาบาลวิชาชีพ 1 ปีขึ้นไป และขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลชั้นหนึ่ง ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจ

ราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2552 เป็นโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง ถึง 120 เตียง

6. นิยามตัวแปร

6.1 สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงออกในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดต่อการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยประยุกต์จากแนวคิดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพตามที่สภาการพยาบาลกำหนด ร่วมกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่เสนอแนะไว้ (สถาพร แถวจันทิก, 2543; รุจา ภูไพบูลย์, 2544; เพ็ญจันทร์ แสนประสาน และคณะ, 2548; สำนักงานข้าราชการพลเรือนไทย, 2548, สุกัญญา บรรจุศิลป์, 2550) ซึ่งสามารถประเมินสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.2 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข ของแต่ละบุคคล ได้แก่

6.2.1 อายุ หมายถึง จำนวนอายุของพยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม นับเป็นปี ถ้าเศษเดือนน้อยกว่า 6 เดือนจะตัดทิ้ง ถ้าเศษเดือนมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เดือน จะนับเป็นจำนวนเต็ม 1 ปี

6.2.2 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดในขณะที่กำลังปฏิบัติงานด้านการพยาบาล แบ่งเป็นปริญญาตรี/เทียบเท่าปริญญาตรี ปริญญาโทสาขาทางการพยาบาล หรือ สาขาอื่นๆ

6.2.3 ประสบการณ์การเรียนรู้ หรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม เคย หรือไม่เคย เรียนหรืออบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ทั้งที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว ทั้งที่หน่วยงานส่งไป และสมัครเข้าอบรมด้วยตัวเอง ไม่นับรวมที่เกิดจากการอ่านหนังสือหรือศึกษาด้วยตัวเอง

6.2.4 ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ หมายถึง จำนวนปี ที่พยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถามใช้คอมพิวเตอร์ (การใช้คอมพิวเตอร์ คือ การทำการใดๆ อย่างที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เริ่มจากเปิดใช้งานจนถึงปิด รวมถึงการใช้เล่นเกมและ Internet ต่างๆ) จนถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าเศษเดือนน้อยกว่า 6 เดือนจะตัดทิ้ง ถ้าเศษเดือนมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เดือนจะนับเป็นจำนวนเต็ม 1 ปี

6.2.5 การมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม มีหรือไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง โดยไม่ระบุว่าเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นจะ

เป็นประเภทใด เครื่องนี้อาจเป็นของใครก็ได้ แต่พยาบาลวิชาชีพผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องสามารถนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานส่วนตัวได้เมื่อต้องการ

6.3 แรงจูงใจ หมายถึง แรงขับภายใน หรือ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจที่ทำให้พยาบาลวิชาชีพแสดงพฤติกรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ออกมา เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ปรารถนา วัตถุประสงค์จากแบบสอบถามความคิดเห็นหรือความรู้สึกนึกคิดของพยาบาลวิชาชีพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg (Herzberg, Mausner, & Synderman, 1993) คือ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน

6.3.1 ปัจจัยจูงใจ หมายถึง สิ่งที่สร้างความพึงพอใจในงานด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข มี 6 องค์ประกอบย่อย คือ

(1) ด้านความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการพยาบาล ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้สำเร็จตามเป้าหมาย และระยะเวลาที่กำหนด สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

(2) การยอมรับนับถือ หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลอื่นๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยแสดงออกด้วยการให้เกียรติยกย่อง เป็นผู้สอน เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

(3) ลักษณะงาน หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพรู้สึกว่า การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติการพยาบาล เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูลผู้ป่วย การสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เป็นงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ เป็นงานที่ต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ เป็นงานที่ต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(4) ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แสดงออกด้วยการรับผิดชอบต่อการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ รับผิดชอบต่อการดูแลระบบคอมพิวเตอร์ รับผิดชอบต่อข้อมูล สิ่งที่ทำกระทบต่อระบบสารสนเทศดังกล่าว และมีโอกาสได้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

(5) โอกาสก้าวหน้าในงาน หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการทำ หรือนำเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อประกอบการประเมินผลงาน เข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น

(6) การพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพ มาเพิ่มพูนความรู้แก่ตนเอง และถ่ายทอดความรู้ที่นั่นสู่ผู้อื่น มีโอกาสพัฒนาความรู้ การศึกษาต่อ อบรม ดูงาน

6.3.2 ปัจจัยค้ำจุน หมายถึง สิ่งที่ป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจและค้ำ
ข้องใจในงานด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้แก่พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจ
ราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ

(1) นโยบายและการบริหาร หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพ รู้สึกว่า
โรงพยาบาล กลุ่มการพยาบาล มีนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่
การปฏิบัติได้เช่น นโยบายส่งเสริมให้พยาบาลได้รับการอบรม การสอน การใช้เครื่องมือ ด้าน
เทคโนโลยีสารสนเทศ มีนโยบายการพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้พยาบาล
ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาล ให้เกิดคุณภาพ ตามมาตรฐาน
วิชาชีพ (การใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อบันทึกข้อมูลการบริการ การเรียกดูข้อมูลการบริการต่างๆ การ
สำรองข้อมูล มีเครื่องคอมพิวเตอร์ เพียงพอ ครบทุกหน่วยงาน จัดผู้รับผิดชอบดูแล และแก้ไขระบบ
ได้เมื่อเกิดปัญหา หรือเมื่อผู้ใช้งานต้องการคำแนะนำ) ใช้ข้อมูลความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศ มาเป็นข้อมูลในการประเมินความดีความชอบ ผลงานประจำปี

(2) การบังคับบัญชา หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพ รู้สึกว่า การปกครอง
บังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชา มีเหตุผล มอบหมายหน้าที่ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่าง
ยุติธรรม เหมาะสม กับความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ สนใจรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศ

(3) สภาพการทำงาน หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพ รู้สึกว่า มีเครื่อง
คอมพิวเตอร์ ระบบคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีเครื่อง Printer และอุปกรณ์ที่
สนับสนุนการใช้งานคอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมระหว่างพยาบาลวิชาชีพกับปริมาณงาน

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การที่พยาบาลวิชาชีพ รู้สึกว่า
สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนร่วมงานมีการยอมรับและเคารพในความสามารถซึ่งกันและกัน
โดยเฉพาะความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แสดงออกในลักษณะ การสอน การ
ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน การ
ช่วยเหลือ สนับสนุน การปรึกษาหารือ

6.4 พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข
หมายถึง พยาบาลประจำการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติ
วิชาชีพการพยาบาล ปฏิบัติงานในระดับผู้ปฏิบัติ ไม่ใช่หัวหน้างาน สังกัดกลุ่มการพยาบาล
โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 1 ปี
ขึ้นไป

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องเลขที่วิจัย
วันที่..... 21 ส.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 218258
เลขเรียกหนังสือ.....

6.5 โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข หมายถึง โรงพยาบาลชุมชนสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่รับผู้ป่วยไว้รักษา มีจำนวนเตียงตั้งแต่ 30 ถึง 120 เตียง อยู่ในเขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2552 (กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม)

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้บริหาร หรือหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของพยาบาลวิชาชีพ

7.2 เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการพยาบาล หรือหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการส่งเสริมสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ ในหน่วยงานของตนได้

7.3 เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพ ตระหนักถึงความสำคัญ ของการมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนำผลการศึกษาไปพัฒนาสมรรถนะของตนเองได้

8. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข โดยประยุกต์แนวคิดสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สภาการพยาบาล กำหนด ร่วมกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่เสนอแนะไว้ (สถาพร แฉวงจันทร์, 2543; รุจา ภูไพบูลย์, 2544; เพ็ญจันทร์ แสนประสาน และคณะ, 2548; สำนักงานข้าราชการพลเรือนไทย, 2548, สุกัญญา บรรจุกสิปป, 2550) ซึ่งอธิบายสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงออกในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดต่อการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาล โดยพยาบาลวิชาชีพมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเอง แบ่งเป็น 3 ด้าน ตามที่สภาการพยาบาลกำหนด ได้แก่ 1) การสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพและความรู้ที่เกี่ยวข้อง คือ มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านการสืบค้นรวบรวมข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์และสามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติการดังกล่าวได้ 2) การเลือกใช้ฐานข้อมูลด้านสุขภาพ คือ มีความรู้ในการเลือกและจัดทำฐานข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล การนำเสนอเผยแพร่ข้อมูลด้วย ระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแสดงออกด้วยรูปแบบภาพ เสียง ตัวอักษร หรือภาพเคลื่อนไหว และ 3) การบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพ คือ มีความรู้

ด้านการพิมพ์ การบันทึกข้อมูลการให้บริการแก่ผู้ป่วย การรับใหม่จำหน่าย การเรียกใช้ข้อมูล ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการให้บริการในโรงพยาบาล

เมื่อทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า การมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน เขตตรวจราชการที่ 12 กระทรวงสาธารณสุข มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะนี้ ตรงกับแนวคิดของ Schemethom, Hunt, & Osborn (2005) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคลประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยสนับสนุนจากองค์กร และความพยายามในการทำงาน โดยมีแรงจูงใจเป็นตัวกำหนดแรงขับภายในตัวบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงคัดสรรปัจจัยบางประการจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่น่าจะมีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ หรือการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ การมีคอมพิวเตอร์ส่วนตัว และแรงจูงใจ โดยแรงจูงใจนั้นผู้วิจัยเลือกใช้ตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg ที่ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน เนื่องจากความหลากหลายของแต่ละปัจจัยย่อย อีกทั้งแต่ละปัจจัยมีความหมายชัดเจนสามารถนำไปประยุกต์กับสภาพของโรงพยาบาลชุมชนในปัจจุบันได้ โดยสรุป เป็นกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ประสบการณ์การเรียนรู้/อบรมการใช้คอมพิวเตอร์
- ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์
- การมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว

สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาล)

2. แรงจูงใจ

2.1 ปัจจัยจูงใจ

- ความสำเร็จของงาน
- การยอมรับนับถือ
- ลักษณะงาน
- ความรับผิดชอบ
- โอกาสก้าวหน้าในงาน
- การพัฒนาตนเอง

2.2 ปัจจัยค้ำจุน

- นโยบายและการบริหาร
- การบังคับบัญชา
- สภาพการทำงาน
- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย